

Niemand leert jongens volwassen te worden

TANNY DOBBELAAR

De schrijver

Alain Badiou (1937) is een politiek geëngageerde Franse filosoof. Deze voormalige leerling van Louis Althusser doceerde aan prestigieuze universiteiten in Parijs en schreef meer dan twintig filosofische boeken. Ook publiceerde hij theaterstukken en romans. 'L'être et l'événement' ('Zijn en evenement') uit 1988 wordt zijn belangrijkste werk genoemd.

Waar gaat het boek over?

Waarom is de Idee van het ware leven verdwenen? De jeugd wordt niet meer aan initiaties onderworpen.

Wie schrijft over 'de' jeugd moet zelf wel oud zijn. Dat klopt. Tijdens het schrijven van dit werkje was Alain Badiou 79 jaar. In grote, psychoanalytisch georiënteerde stappen onderzoekt hij eerst de jeugd van tegenwoordig in het algemeen, en daarna 'de hedendaagse ontwikkeling van jongens', gevolgd door 'de hedendaagse ontwikkeling van meisjes'. Huh? Dat klinkt vrij belegen, om niet te zeggen nogal hetero- en

seks-stereotypisch. Toch valt dat wel mee, hoewel ik 'Het ware leven' pas na de tweede keer lezen oprecht begon te waarderen.

Socrates werd er ooit van beschuldigd de jeugd te 'corrumpieren', en dat is precies wat een filosoof tegenwoordig zou moeten doen, vindt Badiou. In het huidige kapitalisme is het leven van jongeren snel verwoest. Ze hebben maar twee opties: onmiddellijk hun behoeften bevredigen - opbranden - of gaandeweg rijk en succesvol worden. 'Leef zonder idee', beveelt het kapitalisme, want een wereld van geld en macht biedt alleen ruimte aan kleine verlangens en lege vrijheden.

Daar komt bij dat de samenleving lijdt aan 'jeunisme'. Alles en iedereen moet jong zijn en goed in vorm, en ook oude wijsaards moeten zich vooral jong voordoen. Oud zijn heeft geen waarde.

Wat kan een Socrates van deze tijd daaraan doen? Volgens Badiou: jongeren besmetten met een Idee van het ware leven, een Idee dat inspireert om jezelf te vernieuwen en te werken aan een betere samenleving. Het ware leven is het leven mét een Idee.

Waarom is de Idee van het ware leven verdwenen? Badiou's diagnose: de jeugd wordt niet meer aan initiaties onderworpen. Transformeerden jongens vroeger in militaire dienst tot volwassen mannen die zich verantwoordelijk voelden voor de toekomst van de natie, nu blijven ze eeuwige adolescenten die opleven als ze een nieuw speeltje kunnen kopen. Er zijn geen maatschappelijke symbolen die hen helpen iets anders te worden dan ze al zijn.

Bij meisjes loopt die ontwikkeling anders. Maakte het huwelijk hen vroeger tot vrouw, nu gedragen meisjes zich vaker als premature, geseksualiseerde vrouwen, en tegelijk ook als bijzonder serieuze deelnemers aan de maatschappij. Meisjes zijn jongens op vele terreinen de baas. Vooral in (Franse) volkswijken is daardoor een diepe kloof tussen de seksen gegroeid, zegt Badiou. Waar de jongens steeds in aanraking komen met de politie, leren hun zussen voor arts of advocaat.

Redenen om dit boek niet te lezen

Door de lens van Badiou's psychoanalytische diagnoses zie je dingen die anders verborgen blijven. Bijvoorbeeld dat jongens tegenwoordig moeilijker toetreden tot de volwassen wereld en daardoor minder bereid zijn bepaalde waarden te verdedigen. Dat leidt tot nihilisme, ofwel 'het ijsskoude water van de egoïstische berekening': niets symboliseert meer waarde of zin. Toch heeft Badiou's psychoanalytische benadering ook nadelen, onder andere omdat het sekseverschil op zo'n rigide en tegelijk metaforische manier alles moet verklaren. De tekst is hierdoor soms moeilijk te begrijpen. Neem dit citaat: 'Een vrouw vormt uit zichzelf steeds het aardse bewijs dat God niet bestaat - niet hoeft te bestaan.' Wat staat hier? Ik krijg het in gewone mensentaal niet uitgelegd.

Redenen om dit boek wel te lezen

Lezen in 'Het ware leven' is als binnentreden in een vreemde cultuur die je niet altijd snapt en die ook zorgt voor ongemak. Toch kan de reis je op nieuwe ideeën brengen. Interessant vond ik Badiou's idee dat het kapitalisme drie soorten lichamen produceert: het opofferende lichaam, in de vorm van de zelfmoordterrorist; het verdienstelijke lichaam van gedrilde loonslaven en het geperverteerde lichaam,

bijvoorbeeld vol tatoeages: jongeren kerven hun lichaam vol symbolen omdat ze de symboliek van religie, kunst en politiek niet meer kunnen beleven.

Het ware leven. Of waarom de jeugd gecorrumpeerd moet worden.

Alain Badiou

Vertaald door Piet Joostens, uitgeverij Polis, 136 blz., € 17,50